

Átváltozások

„Sem a színész, sem az eljátszott karakter nem bír autentikus jelenléttel, egymás pozícióját kölcsönösen árnyékolva tartják működésben a megkettőzödések berekeszthetetlen sorozatát.”
Nemes Zoltán Mária

A fénykép médiuma kikerülhetetlenül veti fel a dokumentáció/megrendeztettség kérdését. (Korábban: Korniss Péter művei kapcsán, *Mozgó Világ* 2013/6) Egyik megközelítés szerint a fényképész csak nézőpontot választ, egy korábban már adott szemszöveget foglal el, ahol összegyűjti a tárgyáról érkező fénysugarakat egy érzékeny anyagra. Ugyanakkor ez a nézőpont korábban nem volt adott, amennyiben nem magától értetődően választható. Ezt a kitüntetett helyet a fényképész maga hozza létre, mely folyamattal egy időben tárgyait szabadon mozgathatja és elrendezheti, tehát egyfajta viszonyrendszert konstruálhat. Portréalányaival kapcsolatba léphet, és instruálhatja őket.

Komoly, spekulatív kérdés, hogy mi történik akkor, ha a fénykép éppen alanyának átlényegülését és szerepjátékát dokumentálja. A kérdés ismerős lehet Cindy Sherman *Untitled Film Stills* című sorozatából, ahol a képek egy nem létező szerepre és filmre utaltak. **Csata Hanna** diplomamunkái azonban nem a kontextusra, hanem a szerep és a színész legmélyebb, legszemélyesebb viszonyára kérdeznak rá. Csata arra kérte fel színész alanyait, hogy minden jelmez, smink vagy egyéb eszköz nélkül helyezkedjenek kedvenc szerepükbe, és pusztán mimikájuk és testtartásuk segítségével érzékeltessék azt. Így lett Béres Miklósból Jago vagy Székey Roziból Julika. A hangsúlyozottan üres, brechti fekete háttér előtt köznapi ruhában álló alakok így hirtelen oszcillálni kezdenek, és kimozdulnak a helyükről. Egy alig megemelt jobb szemöldök a Fő inkvizítor szigorát, talán kételkedését fejezi ki, és nem Jéger Zsombor, hanem Don Juan néz ilyen pimaszul merészen szembe a kamerával, bízva saját képességeiben.

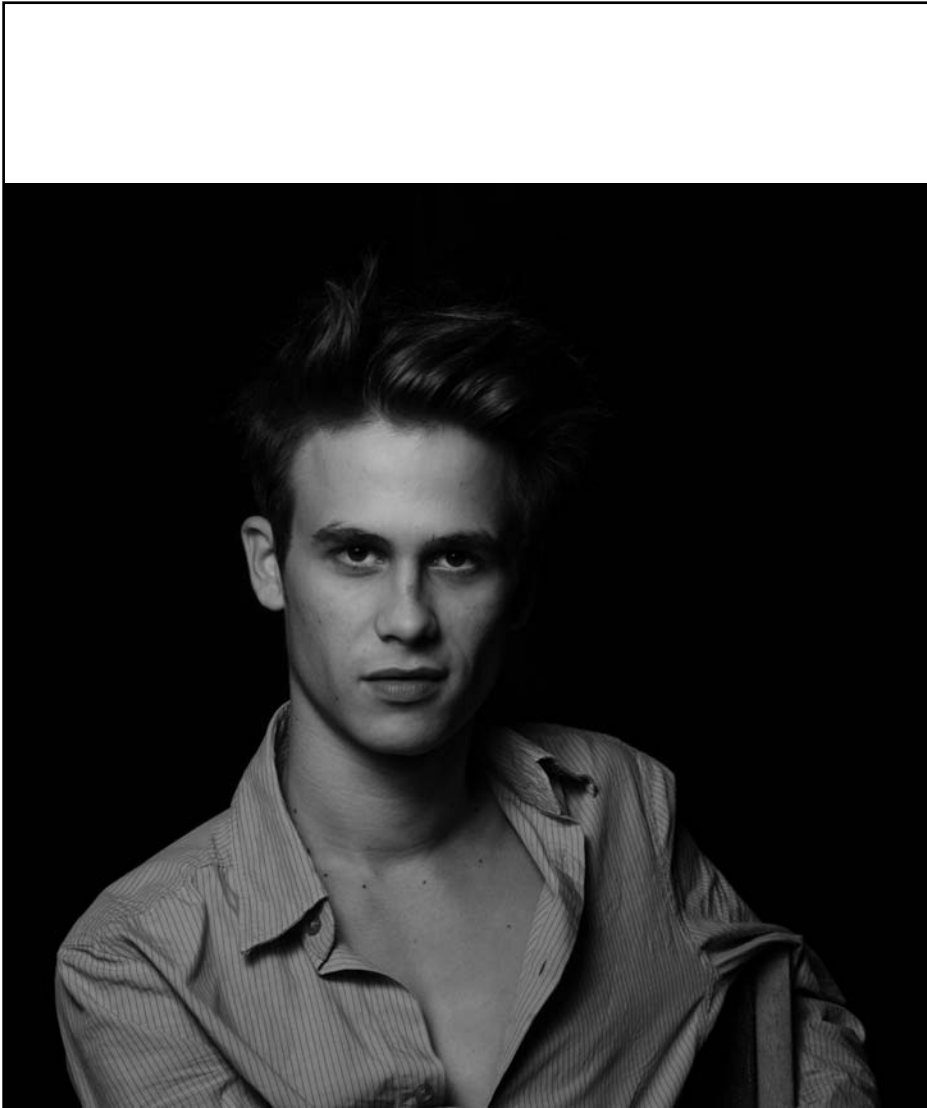
De mit látunk akkor pontosan a képen? Egy színészt, aki szerepet játszik, vagy egy szerepet, egy adott színész által megszemélyesítve? Boros Anna lesz Zsuzsi, vagy éppen Zsuzsi jelenik meg Boros Anna testében? Ezzel párhuzamosan: ezek a képek dokumentumok, amennyiben portrék, és konstrukciók, amennyiben megrendezett, gyakorlott mimikát kívánnak meg? Hol a határ? Ahol az alany a kamerába vagy éppen hangsúlyozottan mellé néz, ott a fényképész már aktív, konstitutív elem, hiszen éppen elhelyezkedésére reagálnak az alanyok, ennyiben tehát mindenképpen megrendezettnek, konstruálnak kell tekinteti a képeket. Ugyanakkor a modellek köznapi ruhája, a kellékek és a jelmezek tagadása éppen a mindennapi élet betüremkedését, a fényképész archiváló, dokumentarista munkáját mutatja fel. A két megközelítés egyszerre érvényesül, a szerep megrendeztettsége a tárgya a dokumentumnak, ahogy az előre kitalált keret éppen hogy a megörökítést szolgálja. Az ellentétes fogalmak csak elméletileg választhatók szét tisztán és egyértelműen: a műalkotásban szétszalazhatatlanul, mégis felismerhetően összekeverednek.

Gárdonyi László

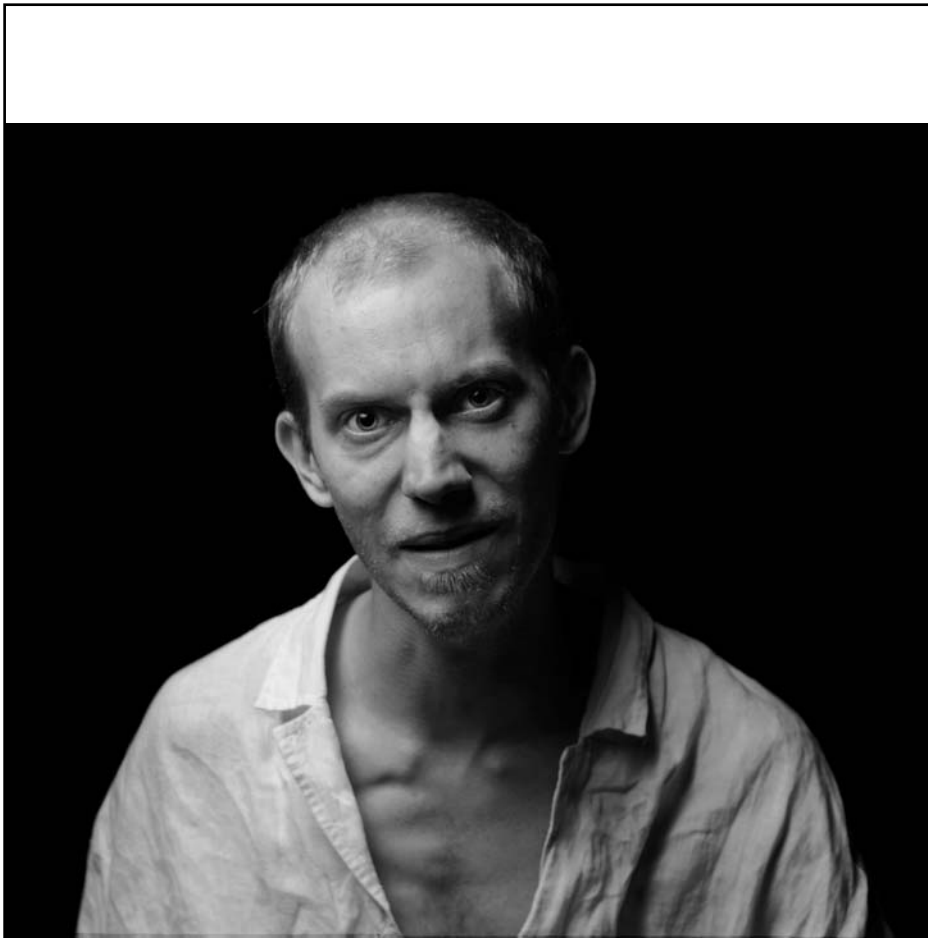
Csata Hanna fotói

Bach Kata mint Natasa

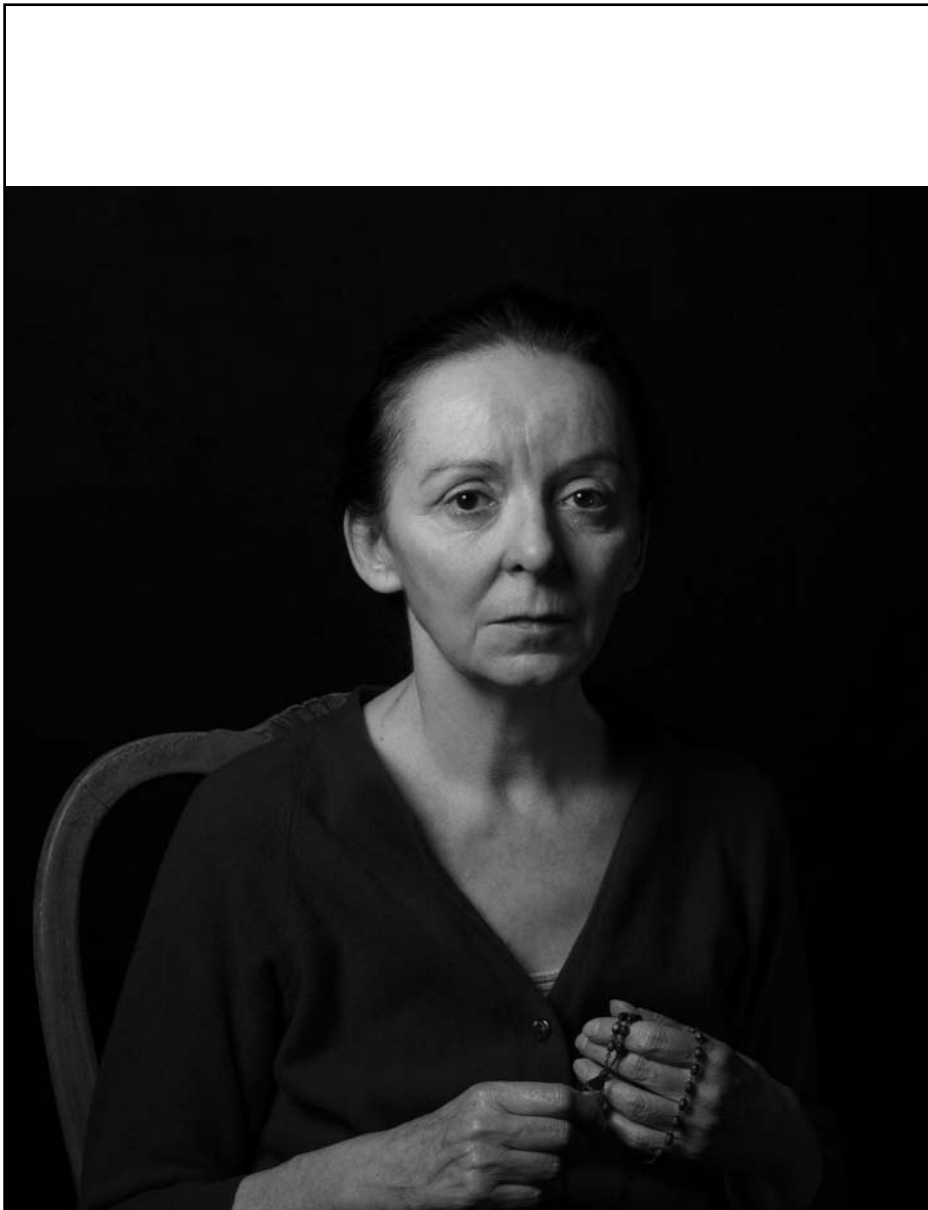
Jéger Zsombor mint Don Juan

Béres Miklós mint Jago

Boros Anna mint Zsuzsanna

Nagy Mari mint Vee Talbott